

...i Thomas Mann va parlar clar

Mai hauria suposat que a la meua vellesa hauria de veure'm emigrat

Thomas Mann va néixer a Alemanya el 6 de juny de 1875 i va morir el 12 d'agost del 1955 a Suïssa. Interessat a analitzar l'ànima alemanya i europea de principis del segle XX, el novel·lista va guanyar el premi Nobel de Literatura el 1929. El recordem obrint la carta en què li diuen que, com a conseqüència de l'excomunió nacional a la qual ha estat sotmès, se li retira el títol d'*honoris causa* de la Universitat de Bonn. La seva resposta, valenta i decidida, delata fins a quin punt trontollava Alemanya.

Foto: Craig Sunter

Universitat Friedrich-Wilhelms
Facultat de Filosofia
J. Nr. 58

Bonn, 19 de desembre de 1936

Senyor escriptor Thomas Mann

D'acord amb el senyor rector de la Universitat de Bonn, li notifico, a vostè, que la Facultat de Filosofia s'ha vist amb la necessitat d'eliminar-lo de la llista dels doctors *honoris causa*, com a conseqüència de l'excomunió nacional que s'ha produït contra vostè. El seu dret a aquest títol queda derogat de conformitat amb l'article VIII dels nostres estatuts.

El degà.

Küsnacht, llac de Zurich. Any nou, 1936-1937

Al senyor degà de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Bonn

Molt distingit senyor degà:

He rebut la trista notícia que em comunica en el seu escrit del 19 de desembre. Permeti'm que li contesti.

La greu complicitat de la qual les universitats alemanyes s'han tornat culpables en tota la present desgràcia quan, per haver malentès terriblement l'hora històrica, es van fer encobridores de les forces perverses que devasten moralment, culturalment i econòmicament Alemanya, en convertir-se en el terra on aquestes forces se sostenen; **aquesta complicitat ja m'havia amargat des de fa temps el plaer de la dignitat acadèmica que em va ser concebuda, i fins i tot m'havia impedit fer-ne el mínim ús.** Encara avui porto el grau honorífic de doctor en filosofia, ja que la Universitat de Harvard me'l va concedir de nou, basant-se en motius que no desitjo que li siguin desconeguts, senyor degà.

Traduït del llatí, el document diu: "Nosaltres, rector i senat, amb l'aprovació dels honorables inspectors universitaris, en sessió solemne hem nomenat i proclamat doctor en filosofia *honoris causa*, confiant-li tots els drets i honors relacionats amb aquest grau, a Thomas Mann, escriptor universalment conegut, que en aclarir a través de la seva obra els problemes que **planteja la vida a molts dels nostres conciutadans ha custodiat, juntament amb molt pocs contemporanis, l'alta dignitat de la cultura alemanya.**"

Ja veu vostè com d'estranyament contrària a l'actual concepció alemanya és la idea que de la meua existència es fan els homes lliures i cultes enllà de l'oceà, i m'és lícit incloure que el mateix passa en altres latituds. Mai se m'hauria ocorregut vanagloriar-me amb les paraules d'aquest document, però és avui i aquí on puc i, és més, he de citar-les. [...]

Aquí podria acabar i, no obstant això, en aquest moment em semblen desitjables o almenys admissibles altres consideracions. Pel que fa a la meua decretada *pèrdua de la ciutadania*, tot i que moltes vegades he estat interrogat, he guardat sempre silenci; ara, l'excomunió acadèmica em sembla una ocasió propícia per a una breu confessió personal. Vostè, senyor degà, de qui no conec ni el nom, consideri's només com el destinatari circumstancial d'aquesta declaració, que en termes personals no l'afecta.

En aquests quatre anys d'un exili que seria eufemístic anomenar voluntari, ja que si hagués estat a Alemanya o si hi hagués tornat possiblement no estaria viu, no he deixat de reflexionar sobre l'estranya fatalitat de la meua situació. **Mai hauria suposat que a la meua vellesa hauria de veure'm emigrat, denegat de la meua nacionalitat i expatriat**, constret a una protesta política absolutament necessària. Des de les meves primeres passes en el camp intel·lectual, m'he sentit feliçment d'acord amb els impulsos espirituals de la meua nació, emparat en la seguretat de les seves tradicions intel·lectuals. **Més que per màrtir, he nascut per ser escriptor; més per portar al món una mica d'alegria que per alimentar l'odi i la guerra.** Van haver de sorgir molts errors perquè la meua vida es configurés d'una forma tan falsa, tan antinatural. [...]

És cert que no és només en aquests quatre darrers anys quan he despertat l'odi d'aquests dominadors amb la meua permanència fora de la pàtria, amb la indomable expressió de repugnància i horror envers ells. Ho feia i estava obligat a fer-ho des de fa molt de temps, perquè molt abans que aquesta classe mitjana alemanya, avui desesperada, ja vaig preveure el que passaria. [...]

Havia de callar, havia de silenciar del tot les maldats, inexpressables, que van ser i són comeses diàriament a la meua pàtria contra cossos, ànimes i intel·ligències, contra el dret i la veritat, contra l'individu i la comunitat? Havia de silenciar el terrible perill que suposa per al

continent aquest règim pernicios, que viu en el desconeixement de l'hora del món actual? I així van aparèixer, en contra dels propòsits, les expressions, els gestos que havien necessàriament de prendre una posició determinada, i aquests i aquells m'han conduït a aquesta absurda i lamentable excomunió nacional. Només de pensar en qui són els homes que gaudeixen per atzar del deplorable poder de privar-me de la meva nacionalitat, n'hi ha prou per posar en relleu l'absolut ridícul d'aquesta acció. **Diuen que he renegat del Reich, d'Alemanya, oposant-me obertament a ells! Tenen la increïble gosadia de creure que Alemanya són ells! Quan potser no està lluny el moment en què la nació alemanya s'esforci a no ser confosa amb aquests homes.**

Cap a on han conduït Alemanya en el transcurs de quatre anys? **L'han arruïnat, l'han espremut física i espiritualment amb un rearmament que és una amenaça per al món sencer**, que suposa un obstacle per al seu desenvolupament i que impedeix el compliment de la més important tasca del món: la pau. Per a ningú volguda, contemplada per tots amb por i amb una freda aversió, Alemanya es troba al límit de la catàstrofe econòmica. [...]

En realitat, senyor degà, he oblidat que encara em dirigeixo a vostè. Però puc confiar que des de fa estona hagi deixat de llegir-me, espantat per un llenguatge que a Alemanya des de fa anys no és habitual, horroritzat que algú hagi gosat fer ús de la paraula alemanya en la seva antiga llibertat. Ah! I no ha estat per una atrevida presumpció que hagi parlat, sinó per una preocupació, malestar i angoixa de la qual els usurpadors del poder no em van poder alliberar quan van decretar que ja no sóc alemany. **Una angoixa de l'ànima i del pensament, que des de fa quatre anys no m'ha deixat lliure ni una hora de la vida i contra la qual he hagut de lluitar cada dia per realitzar el meu treball artístic.** La calamitat és greu. Si l'home per pudor religiosa, ja no deixa sortir de bon grat dels seus llavis o de la seva ploma el Nom Suprem, hi ha, malgrat tot, instants de profunda emoció en què per expressar-se plenament un no pot deixar de recórrer a aquesta última expressió. Així que permeti que jo tanqui aquesta resposta invocant: **Déu ajudi el nostre país deshonrat i cruel i li ensenyi a fer la pau amb el món i amb ell mateix!**

Thomas Mann

Foto: www.nobelprize.org